COĞRAFYA Sınıf-11

KONU TÜRKİYE'DE MADENLER

MADENLER

Metalik Madenler

- Demir
- Krom
- Bakır
- Boksit
- Manganez
- Kurşun ve çinko
- Cıva
- Antimon

Metal Dışı Madenler

- Bor minarelleri
- Fosfat
- Tuz
- Kükürt
- Barit
- Asbest
- Mermer
- Zımpara taşı
- Lüle taşı
- Oltu taşı

Ülkelerin zenginliği, sahip olunan yer altı ve yer üstü kaynakları bakımından ikiye ayrılır. Yer kabuğunun derinliklerinde bulunan ve ekonomik değer taşıyan minerallere **maden** denir. Türkiye, yer altı kaynaklarının çeşitliliği bakımından zengin bir ülkedir. Bunun başlıca nedeni, ülke arazisinin oluşumu ve şekillenmesinde volkanizma ve dağ oluşumu hareketlerinin etkili olmasıdır. Türkiye'nin sahip olduğu jeolojik yapının karmaşık olması, maden çeşitliliğini artırırken maden yataklarının işletilmesini zorlaştırmaktadır. Türkiye'de madencilik alanında ilk sistemli ve geniş çaplı araştırma, 1935 yılında Etibank ile Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünün (MTA) kurulması ile başlamıştır.

Görsel : Demir mineralleri içeren bir kayaç

Türkiye'nin dünyadaki en önemli yer altı kaynağı **Bor mineralleridir.** Roket ve jet yakıtları ile enerji üretimi, cam, cam yünü, porselen, hijyen ve temizlik ürünleri, fotoğrafçılık, çimento, ilaç ve boya sanayisi bu madenin kullanıldığı başlıca alanlardır. Kırka (Eskişehir), Bigadiç (Balıkesir), Kestelek (Bursa) ve Emet (Kütahya) de önemli bor yatakları bulunur.

Görsel : Bor minerali içeren bir kayaç

Demir, demir-çelik sanayisinin ham maddesi ve tüm metaller içinde en çok kullanılanıdır. Demir; düşük fiyatı ve yüksek mukavemet özelliği ile otomotiv, gemi yapımında ve binaların yapısal bileşeni olarak kullanılmaktadır. Ülke genelinde işletilen başlıca demir yatakları; Divriği (Sivas), Hasançelebi (Malatya), Avnik (Bingöl), Feke-Mansurlu (Adana) ve Kesikköprü'de (Kırıkkale) bulunmaktadır.

Krom, demir-çelik sanayisinin önemli bir hammaddesidir.

Görsel: Paslanmaz çelik üretimi

Metalurji sanayisinde paslanmaz çelik yapımında kullanılan krom, bu özelliğinden dolayı metal ve silah endüstrisi için oldukça önemlidir. Ayrıca kimya endüstrisi, boya ham maddesi, metal kaplama ve organik sentetikler kromun diğer kullanım alanlarıdır. Ülke genelinde önemli krom yatakları; Guleman Bölgesi, Sivas-Erzincan-Kop Dağ Bölgesi, Fethiye-Köyceğiz-Denizli Bölgesi, Mersin-Adana-Kayseri Bölgesi, Bursa-Kütahya-Eskişehir Bölgesi ve İskenderun-Gaziantep Bölgesi'nde bulunmaktadır.

Bakır, çok eski çağlardan beri kullanılan yumuşak ve metalik bir madendir. İyi bir iletken olan bu maden daha çok elektrik santrallerinde ve kablo yapımında, elektrik-elektronik sanayisi, kaynak işleri, kimya sanayisi, kuyumculuk, boya sanayisi ve turistik eşya yapımında kullanılır. En fazla Murgul (Artvin), Çayeli (Rize), Küre (Kastamonu) ve Maden'de (Elâzığ) çıkarılmaktadır. Ülkemizde çıkarılan diğer önemli madenler ise; **boksit**, **kurşun** ve **çinko, manganez; baritin fosfat** ve **tuzdur**. **Mermer yatakları,** kireç taşının başkalaşım geçirmesi sonucu oluşur Türkiye, dünyanın önemli mermer üreticileri arasında yer almaktadır. Marmara Adası (Balıkesir), Balıkesir, Bursa, Bilecik, Muğla, Afyon, Burdur ve Denizli mermer yataklarının bulunduğu başlıca illerdir.

Görsel: Mermer Üretimi

MADEN KAZALARI

Doğadaki madenlerin çıkarılması, işlenmesi vb. süreçlerde meydana gelen kazalara **maden kazası** denir. Türkiye'de artan maden kazaları ve buna bağlı olarak yaşanan can kayıpları, iş sağlığı ve güvenliğine ne derece önem verilmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Örneğin Soma'da (Manisa) 13 Mayıs 2014'te meydana gelen ve 301 işçinin hayatını kaybettiği maden kazasından kısa bir süre sonra Karaman'ın Ermenek ilçesinde madende yaşanan su baskını (28 Ekim 2014) sonucu 18 işçi yaşamını yitirmiştir. Sonuç itibarıyla ülkemizde farklı zamanlarda yaşanan maden kazaları göz önünde bulundurulduğunda bundan sonraki süreçte benzer sonuçlarla karşılaşmamak için alınması gereken tedbirler yasalarla belirlenmiştir.

SORULAR

Soru 1:

● Afyonkarahisar
● Muğla
● Bilecik
● Bursa

Yukarıda verilen alanlarda çıkarılan en önemli yer altı kaynağı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Bor mineralleri B) Mermer
C) Demir D) Feldspat
E) Krom

Cevap: B

Soru 2:

Türkiye maden çeşitliliği bakımından zengin bir ülkedir.

Buna göre Türkiye'de maden çeşitliliğinin oluşmasında aşağıdakilerden hangisi etkili olmuştur?

A) Türkiye'de maden sanayisinin gelişmiş olması
B) Türkiye'nin maden ihracatının yüksek olması
C) Maden yataklarının dağınık olması
D) Volkanizma ve dağ oluşumu hareketlerinin etkili olması
E) Sanayinin gelişmesi ile madenlere duyulan ihtiyacın artması

Cevap: D

Soru 3:

I. Metalurji sanayisinde paslanmaz çelik yapımında kullanılmaktadır.
II. Elektrik-elektronik sanayisinde kullanılmaktadır.
III. Akü imalatında kullanılmaktadır.

Yukarıda kullanım alanları verilen madenler sırasıyla hangi seçenekte doğru olarak verilmiştir?

	I	II	III
A)	Bor	Bakır	Kurşun-çinko
B)	Bakır	Bor	Kurşun-çinko
C)	Demir	Bor	Cıva
D)	Demir	Bakır	Feldspat
E)	Krom	Bakır	Kurşun-çinko

Cevap: E